

- 1 Küsitav matemaatik ja filosoof sündis u 370. a Aleksandrias, sai 400. a paiku sealse platonistliku kooli juhatajaks ja tapeti 415. a kristlaste poolt, mistõttu on teda peetud ka kristliku nõiajahi esimeseks ohvriks. Ta tõlkis ja kommenteeris Ptolemaiose ja Eukleidest, koostas taevakehade kaardi ja leiutas hüdroomeetri ning filmilinal kehastas teda viimati Rachel Weisz (pildil koos orjaga). Kes?

- 2 2013. aasta läks ajalukku sellega, et oma eluajal astus vabatahtlikult ametist tagasi 4 monarhi. 3 neist olid Hollandi ja Belgia valitsejad ning Rooma paavst. Kes oli neljas selles seltskonnas ja millises riigis ta võimu oma pojale üle andis?

- 3 Pildil on majandusteadlane ja poliitik, Saksamaa Sotsiaaldemokraatliku Partei liige. Skandaalse kuulsuse saavutas mees 2010. a avaldatud ja kogu Saksamaad vapustanud raamatuga „Saksamaa käib maha“, mida müüdi üle 2 miljoni ja mille eesti tõlke jaoks kirjutas autor ka eraldi tervituse. Teos on väga kriitiline Saksa sotsiaalsüsteemi ja immigratsioonipoliitika suhtes, mille ühe tagajärjena sunniti autor multikulti vastaste seisukohtade avaldamise pärast lahkuma Riigipanga juhatuse liikme kohalt. Kriitiline hoiak jätkus järgmises, 2012. a ilmunud teoses „Euroopa ei vaja eurot“. Kes?

- 4 Aprillis 2002 alustas Regio esimesena maailmas huviväärsuste mobiilituvustuse teenusega (T-number). Milline objekt on nimekirjas esimene, st infot selle kohta saab numbrilt 17120 0001? Tegemist on Eesti mastaabis suhteliselt tagasihoidliku ehitisega, millel põrandapinda vaid 120 m² ringis (13,5x9 m), kõrgust 15 m. Ehitamise aeg on 15. sajandi II veerand, vahepeal varemets olnud ehitise on nüüdseks restaureeritud. Ehitise püstimisega on seotud „Jaak, kurat, jalad põhjas“-stiilis legend. Nimelt olevat tormi kätte jäänud laevnikud orienteerunud kaldal nähtud suure tamme järgi. Pärast eluga sadamasse jõudmist lubasid mehed püstitada tamme asukohta küsitava ehitise – ja pidasidki oma sõna! Tänapäeval see objekt enam päris mere kaldal ei asu, meri jääb 5–6 km kaugusele.

- 5 21. septembril 1989 revideeris Mihhail Gorbatšov Leonid Brežnevile omistatud autasude nimistut. Selle tulemusena jäi Brežnev ilma kõigist neljast Nõukogude Liidu kangelase kuldtähest ühes aunimetusega Nõukogude Liidu kangelane. Lisaks jäi Brežnev ilma veel ühest ordenist, millega ta oli end autasustanud 1978. a. Orden loodi 1943. a ja selle olid enne Brežnevit saanud vaid 16 meest, teiste hulgas 5 välismaalast. Mis orden?

6 Sõjaeelses Eestis ministriks oldud kordade arvu poolest jagab küsitav August Keremi järel koos Eenpaluga 2.–3. kohta: ta oli minister 8 valitsuses ja kuulus ka kõigi riigikogude (v. a esimese) koosseisu. Saaremaal sündinuna pidas hiljem asundustalu Virumaal ning oli asunike ja seejärel ühinenud põllumeeste erakonna peamisi juhte, mistõttu hukati NKVD poolt 1941. a Tallinnas. Paljude ühiskondlike ametite hulka kuulus näiteks ka Eesti Raskejõustiku Liidu esimehe oma. **Kes oli see prominentne poliitik?**

7 2005. a avastati Pluuto 2. ja 3. kaaslane. Nimes anti neile allilmategelastele kohased – ühele kreeka ööjumalanna, Charoni ema järgi ja teisele koletise järgi, kellega pidi võitlema Herakles. Kuna esimese tegelase nime kandis juba üks asteroid, asendati nimes üks vokaal. **Mis nimesid kannavad need Pluuto kaaslased?**

8 See bojaarisisuguvõsa sai alguse 1390. a, kui suurvürst Vassili leedulasest pruudi Zofia Witoldówna saatjana saabus Venemaale suguvõsasse alusepanija Vjatšeslav. Küsitavasse suguvõsasse kuulus tsaarina Maria, kes oli Ivan V ja Sofia Aleksejevna ema. Suguvõsa oli Hovanštšina algatajaid. Mängufilmis „Ivan Vassiljevits vahetab elukutset“ satub küsitava perekonnanimega korterivargast suli Ivan Julma õukonda. Sama perekonnanime kannab Venemaa XIX sajandi ühe populaarseima romaani „Juri *** ehk venelased 1612. aastal“ väljamõeldud peategelane (autor Mihhail Zagoskin). **Mis suguvõsa?**

9 Enne II maailmasõda oli neid Eestis u 800, tänaseks on mingil kujul säilinud u 250, aga ainult üks täidab oma algset eesmärki. See üks asub Järvemaal Seidlas ja pärineb 18. sajandist, aga Seidla omale peaks varsti konkurentsi pakkuma ka Vihula oma. Küsitavate järgi on pealkirjastatud ka üks 1974. a ilmunud Raimond Kaugveri jutustustekogu ja sellist nime kannab ka Kohtla-Järve noorteteater. **Millest jutt?**

10 See mees oli viimane, kes otsis Lõuna-Ameerika džunglitest El Doradot. Endine sõjaväelane, luuraja ja kartograaf saadeti 1906. a kaardistama praktiliselt uurimata Boliivia - Brasiilia piirialasid. Ta hakkas unistama kadunud linnast „Z“, mida ta arvas asuvat Xingu jõgikonnas. Sealkandis jäi ta koos kahe kaaslasega 1925. a kadunuks. Tema reisikirjadest inspiratsiooni saanuna kirjutas Arthur Conan Doyle oma bestselleri „Kadunud maailm“. **Kes oli see seikleja?** Sugulus 1970–80-ndate filmistaari ja moeikooniga puudub.

11

Küsime Leedu rahvakangelast (1846–1877), leedulaste analoogi Robin Hoodile ja Rummu Jürile, kes poodi hobusevargana. Temast on tehtud rock-ooper (2004) ja vändatud vähemalt 2 filmi, pildil kaader 2011. a filmist, kus küsitavat kehastab Mantas Jankavicius. Leedus toodetakse temanimest olut ja turistidele

pakutakse kangelase korraldatud rongiröövis osalemise atraktsiooni.

Kuidas oli selle hobusevarga nimi?

12

Rooma sõduri põhiliseks relvaks oli mõök *gladius* ja pildil nähtav pistoda oli pigem aksessuaar. Kuid see oli tsiviilisikute populaarseim käsirelv. Seda kasutati enamike poliitiliste mõrvade sooritamiseks, kuna pistoda oli lihtne tooga hõlmade vahel varjata. Nii tapeti ka Julius Caesar. **Kuidas kõlab selle relva ladinakeelne nimi**, mis võib pärineda samast tüvest kui levinud ingliskeelne sõna *fuck*?

13

Küsitav metsiku lääne kangelane (1837–76) tegi endale nime Kansase šerifina lindpriisid püüdes. Hea relvakäsitsejana ja pokkerimängijana teenis hüüdnime „Wild Bill“. 2. augustil 1876 lasi Jack McCall küsitava pokkerimängu ajal selja tagant maha, ohvril surma hetkel käes olnud mustade ässade ja kaheksate paari kutsutakse sestpeale „surnud mehe käeks“. 1979. a valiti küsitav Pokkeri Kuulsuste Halli liikmeks. **Kes?**

14

Flagellantide liikumine tekkis 13. sajandil Põhja-Itaalias, levis sealt üle Euroopa ning oli eriti populaarne Musta Surma ajal, mil sellesse sekti või vennaskonda arvati kuuluvat kuni 800 000 liiget. Sekti ranged reeglid keelasid neil näiteks naistega rääkida, ennast pesta ja riideid vahetada. Seevastu pidid nad 2 korda päevas läbi viima ühte rituaalset ja mitte just meeldivat toimingut. Paavst keelustas sekti 1349. a, kuna nad õõnestasid kiriku autoriteeti patte andeks anda. **Kes olid flagellandid ehk mida nad 2 korda päevas pidid tegema?**

15

Kas sel puhul ka riigihümni mängiti, ei tea, igatahes pälvis riigi president 2013. aastal Ig Nobeli rahupreemia. **Mis riik?**

16

See u 8 km² suurune 1450 elanikuga linn kuulub Baden-Württembergi liidumaa koosseisu, aga on ümbritsetud Šveitsi territooriumist. Selline keeruline olukord tekkis Napoleoni sõdade käigus ja ehkki 1918. a referendumil soovis 96% hääletajatest kuuluda Šveitsi koosseisu, polnud viimasel midagi vastu anda ja asi jäi sinnapaika. 1967. a jõustunud lepinguga kinnitati linn Saksa LV koosseisu. Kohalik jalgpalliklubi, mille embleemi näete pildil, on ainuke Saksa klubi, mis mängib Šveitsi liigasüsteemis. **Mis nime kannab see Saksamaa eksklaav?**

17

Boswellia sugukonna puud kasvavad troopilises Aafrikas ja Aasias. Puu on tuntud juba Piiblist. Selle perekonna liikide puude koort vigastades eritub healõhnalist piimjat vaiku, mis õhu käes kalgendub. Vaigu peamised

eksportijad on Eetioopia, Somaalia, Jeemen, Omaan ja India. See on väga hinnaline ja seda kogutakse käsitsi. Araabia keeles nimetatakse seda ainet *al-lubān*, millest tuleneb ladina *olibanum*. India *** vaiku kasutatakse laialdaselt meditsiinis. **Mis puu see on**, mida hinnati juba antiikajal nii kõrgelt, et selle vaiku transporditi tuhandete kilomeetrite taha?

18

Selle riigi pindala on 20. sajandi teisel poolel pidevalt kasvanud. Võttes lähtetasemeks 1963. a ilmunud teatmiku „Maailma maad“ andmed, moodustas 1987. a pindala sellest 120%, 2002. a 130% ja viimastel andmetel juba 137% (allikad: „Maailma maad“, „Väike entsüklopeedia“, Wikipedia). Eesti sõlmis selle riigiga diplomaatilised suhted 7. veebruaril 2008. Kummaski riigis teise riigi saatkonda pole, riigi aukonsul Eestis on Feliks Mägi, kelle juhitud hotellist võime leida riigiga sama nime kandva restorani. **Mis riik?**

19

Maailma Tervishoiuorganisatsiooni andmetel kannatab selle mikroelemendi puuduse all ligi 2 miljardit inimest. Vajalik päevane kogus on vaid 150–300 mikrogrammi, kuid elemendi puudus eriti raseduse ajal ja lapse esimestel eluaastatel põhjustab muuhulgas vaimse arengu mahajäämust. Hinnanguliselt võib tervete riikide keskmine IQ langeda 10–15 punkti võrra. Suurtest riikidest on Venemaa ainus, kus puudub riiklikult juhitud programm selle elemendi puudusega võitlemiseks. Hiljuti alustas Eesti firma Bio-Water OÜ selle mikroelemendi lisandiga lauavee turustamist. **Milline element?**

20

Arvatakse, et Piiblis mainitud *Gihon*, mis oli üks neljast Eedeni aias voolanud jõest, on just see jõgi. Araabia allikates nimetatakse seda jõge *Jayhun*. Pärsilased kutsusid jõge *Wehrod* („hea jõgi“), turgi rahvad *Ceyhun* („hull jõgi“ – tema üleujutuste ja suunamuutuste pärast), Afganistani elanikud *Gozan*, kreeklased *Oxos*. Jõe ääres asus mitmeid õitsvaid kultuure, kes said kasu ala läbivate kaubateede kontrollimisest. Jõe täpseks alguseks peetakse 3 või 4 asukohta, seetõttu leiab jõe pikkuse kohta hinnanguid vahemikus 2400–2620 km. Ka lõpp ei ole alati olnud üheselt määratav, ajuti (viimati 17. sajandil) on jõgi voolanud teist haru mööda hoopis teise veekogusse. **Millisest kireva ajaloo jõest on jutt?**

21 See keskmiselt 2400 m kõrgusel paiknev Colorado linn tekkis 1879. a kaevandusasulana pärast hõbedaleiukoha avastamist, käis 20. sajandi alguses alla, aga on täna Ameerika üks tuntumaid talispordikeskusi, kus igal aastal peetakse ka mäesuusa MK etapp ning kui Denver poleks 1976. a OM-i korraldamisest loobunud, oleks seal peetud mäesuusavõistlused. See on ka „rikaste ja ilusate“ lemmik suusakuurort, kus elavad näiteks Michael Douglas, Martina Navrátilová, Jack Nicholson ja Don Johnson, aga seal peeti kohut ka Ted Bundy üle. **Mis linn?** Kui küsitavalt kohanimelt viimane täht ära võtta, saame ühe XIX sajandil hästi tuntud, kuid nüüd peaaegu unustatud eesti kirjaniku kirjanikunime.

22 28. aprillil 1770 sisenes James Cook lahte, millele andis esialgu nimeks Sting Ray Harbour, kuna lahes oli palju astelraisid. Järgmisel päeval astusid inglased esimest korda Austraalia pinnale. Kaldal tehtud avastused sundisid lahe nime muutma. **Millise nime all tunneme seda lahte**, mis tänapäeval asub Sydney linna piirides?

23 See monument küsitava riigi pealinnas tähistab riigi 20. aastapäeva. Hiiglasliku 92 m kõrguse monumenti skulptor on poolakas Marian Konieczny. **Mis riik?**

24 Küsitavat sündroomi kirjeldati esmakordselt 1973. a. Selle puhul meenutavad inimese juuksed fiiberklaasi, kus klaasjad kiud on igaüks erineva suunaga, juuksed on kanged ja rabedad, murduvad kergesti ning neid on pea võimatu soengusse seada või vastu pead suruda. Sündroom on nime saanud 1845. a lugejate ette ilmunud Heinrich Hoffmanni kirjandustegelase järgi. Eestis on samast tegelasest pildiloo kirjutanud Karl August Hindrey. **Mis sündroom?**

25 Näete rekonstruktsiooni paleest, mille lasi ehitada keiser Diocletianus. Aastal 305 loobus ta troonist ja veetis oma vanaduspäevad selles palees. Linn, mis palee ümber arenema hakkas, loeb oma sünnipäevaks 7. maid 304. **Nimetage see linn** – Dalmaatsia mitteametlik pealinn.

- 26 Iseloomuliku pesaehituskunsti järgi nime saanud sugukonda kuulub u 120 liiki Aafrikas ja troopilises Aasias elavaid linde. Eesti Ornitoloogiaühingu andmebaasi järgi on eestikeelne nimetus olemas 6 liigil: kapuuts-***, väike-***, händ-***, triip-***, mustpea-*** ja vilja-***. Neist viimast (pildil) on väidetud maailma arvukaimaks linnuliigiks looduses, kokku u 1,5 miljardi paariga. **Mis linnud** (*Ploceidae*)?

- 27 Mõnevõrra segadusseajavalt kuulub sellesse saarestikku u 150 saart, millest asustatud on 26. Läbi ajaloo on saarestik käinud ühe vallutaja käest teise kätte. Esimesed isandad olid pärslased ja kaarialased. Aleksander Suure ajal kuulus Makedoonia, hiljem Rooma koosseisu. Tänu 1. sajandil tehtud misjonitööle oli üks esimesi kristlikke territooriume maailmas (kui mitte kõige esimene). Uuemal ajal on olnud Türgi ja Itaalia valduses. 1912. a kuulutati korraks välja iseseisvus. Teise maailmasõja ajal okupeerisid saared sakslased, kes puhastasid saarestiku enamikest seal elanud juutidest. Pärast lühikest Briti ülemvõimu kuuluvad aastast 1947 riigile, millega elanikel on kõige tihedamad ajaloolised sidemed. **Milline saarestik?**

- 28 See puravikulaadsete hulka kuuluv seen (*Serpula lacrymans*) on ilmselt üks kahjulikumaid tulnukliike Euroopas. Esimest korda kirjeldatud 1781. a, oli tema päritolu pikka aega ebaselge. Lõpuks selgitati välja, et looduses leidub seent vaid piiratud alal Himaalajas. Talub jahedapoolsemaid temperatuure, soodsates tingimustes moodustab kuni meetrise läbimõõduga viljakehi, mis levitavad tolmpeni eoseid. Seeniidistik võib kiiresti levida mitmeid meetreid ja ületada erinevaid takistusi. Hinnatakse, et Suurbritannias kulub seene tekitatud kahjude likvideerimiseks u 150 miljonit naela aastas. **Mis seen?**

- 29 Nii nimetatakse 3 kuuliga mängitavat mängu, samuti teatud lööki piljardis. Pildil olev vili on ka peaaegu sama nimega ja sama nime kannab ka Hakan Nessori kriminull, mis algab sellega, et purjus taksojuht sõidab surnuks poisi ja põgeneb sündmuskohalt. **Mis mäng?**

- 30 Kes on arvatavasti tuntuim Ontario londonlane? Kuulete teda laulmas.

- 31 See Balearidelt pärit korvpallur (s. 1987) on kahekordne Euroopa meister ja olümpiahõbeda omanik. Aastast 2007 on ta klubikorvpalli mänginud Madridi Reali ridades, ehkki tema mängijaõigused kuuluvad aastast 2009 Houston Rocketsile. Pikkust on tal 1,92 m, mängida võib nii number „ühete“ kui „kahte“. Tema perekonnanimi on palindroom. **Kes?**

- 32 Murphy seadus ütleb, et avastuse tõenäosus on seda suurem, mida rähemalt rikutakse labori sisekorraeeskirju ja üldisi ohutustehnika nõudeid. 1938. a leidis Kinematic Chemicalsi teadur Roy Plunkett, et ühes küllastumata ühendit sisaldavas balloonis oli rõhk järsult langenud. Ta keeras ventiili lõpuni lahti (!), torkis ava traadiga (!!) ja saagis lõpuks ballooni pooleks (!!!). **Mille ta balloonist leidis?** Tänapäeval kohtame seda polümeeri praktiliselt iga päev, peamiselt köögis. Võite vastata ka kaubandusliku nimetusega, mille registreeris Du Pont 1945. a.

Hiljuti esitleti esimest Venemaal toodetud nutitelefoni (pildil). Peagi teatati, et kodumaise riista võttis oma senise iPhone'i asemel kasutusele Dmitri Medvedjev, ning hakati spekuldeerima, et varsti keelatakse Vene riigiametnikel muude nutitelefonide kasutamine sootuks. Muidu tavalise jubina teeb omapäraseks topeltekraan – lisaks tavalisele LCD ekraanile on sel veel teine, e-ink tehnoloogial põhinev ekraan tagaküljel. Seade kannab nime

***Phone, mille esimene pool vastab muidugi tootjafirma nimele. Firma nimi ühtib ühe kreeka tähega, firma logol see täht siiski otseselt äratuntav ei ole. **Mis on selle telefoni nimi?**

- 34 1936. a oli Brasiilias võimalik, et Flamengo võttis oma ridadesse esimese neegri. Tema oskused tõid talle hüüdnimed „Must Teemant“ ja „Kummimees“. 1932–46 mängis ta 19 mängu Brasiilia koondises ja lõi 21 väravat. Osales 1934. a ja 1938. a MM-il, viimasel korral oli 7 väravaga parim väravakütt. Teda peetakse käärlöögi leiutajaks. Hiljem tegutses kommentaatorina. Kuna Brasiilia jalgpallurid on rohkem tuntud eesnimede või hüüdnimedega, ei oota me vastuseks mehe perekonnanime, sest see on da Silva ja paljud huupi pakkujad saaksid punkte. **Kes?**

- 35 1992. a väntas Odessa kinostuudio filmi „Kuninganna Anna saladus ehk musketärid 30 aastat hiljem“. Segaste aegade tõttu selgus aga, et filmi lõpetamiseks ei jätku raha. Seepeale avas režissöör Georgi Jungvald-Hilkevits Moskvas ühe asutuse, mis oli omataoliste hulgas üks esimesi Moskvas. Maksta sai seal vaid dollarites ja asutusest saadud tulu võimaldas filmi lõpetada. Maailma ühed kuulsamad samalaadsed asutused on näiteks „Spearmint Rhino“ Las Vegases ja „4 Play“ New Yorgis. **Mis asutus?**

- 36 Pärast Lindsey Vonni loobumist Sotši olümpiamängudest on küsitav USA naismäesuusatajate peamine kullapretendent. Sündinud 1995. a Colorados, maailma karikasarjas debüteeris juba 15-aastaselt. Eelmisel aastal tuli 17-aastasena slaalomi maailmameistriks ja oli maailmakarika üldarvestuse kolmas. 2014. a algas positiivselt – 5. jaanuaril sõidetud Bormio slaalomietapilt tuli kindel võit. **Kes?**

- 37 Aliise Moora kirjutab oma raamatus „Eesti talurahva vanem toit“ nii: „... [komponenti X] kasutati toiduks Lõuna-Eestis... Tuntuim X sisaldav toit oli võidena kasutatav temp“. Sellel toidul oli ka teisi nimesid – *tamp*, *timp*, *pitska*, *pintska*, *jurss*... Tänapäevale kohandatud retsept on järgmine: hautada 50 g sibulat 50 g võis, maitsestada soola ja pipraga, lisada 250 g röstitud ja jahutatud komponenti X. Segada mikseriga ühtlaseks massiks. **Mis on komponent X?** Erinevalt sama taime teistest osadest saab seda osta täiesti seaduslikult ja seda loetakse tervisetoiduks, kuna sisaldab rohkelt valku, ligi 50% rasva, sh palju küllastumata rasvhappeid, mitmeid vitamiine ja mineraalaineid.

1960ndate lõpul valmistus NSVL uue lääneliku sõiduauto tootmiseks. Prototüübina jäid sõelale kaks kandidaati – FIAT 124, millest saigi lõpuks VAZ 2101, ning küsitava firma mudel, mis kandis numbrit 16. Iževski masinatehas tegi ka ***-16 edasiarendusena katseeksemplari nimega IŽ-13 „Start“ (pildil). Lõplikul otsustamisel sai masinale saatuslikuks aga esisillavedu, mida Autotööstuse ministerium pidas perspektiivituks. Küsitav firma loodi 1899. a ja kuulub hetkel Nissani gruppi. **Mis firma?**

- 39 Sellel spordimehel jäid võidud suurteil velotuuridel saamata, sest US Postal'i meeskonnas oli ta peamiselt Lance Armstrongi tuulevari. Olümpial, kus igaüks sõidab iseenda eest, võitis ta küll temposõidus kulla, kuid pidi selle loovutama pärast korduvaid dopingurikkumisi. Ta oli Armstrongi dopinguprotsessis oluline tunnistaja. 2012. a üllitas ta koos Daniel Coyle'iga raamatu „The Secret Race“, milles paljastab dopingutarvitamise tagamaid jalgrattaspordis. **Kes?**

- 40 Küsitav on Itaalia päritoluga köögivilja supp, kuhu on lisatud ka makarone. „Suureks supiks“ nimetatud toit valmib tavaliselt hooajalistest köögiviljadest, seega on tal hulgaliselt eriomelisi retsepte, nii lihaga kui ilma. Omapärana on supp üsna paks ja seda serveeritakse riivitud parmesani juustuga. **Mis supp?**

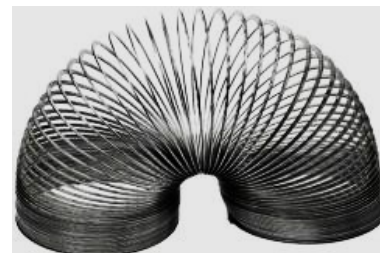

- 41 Margus Hundi debüüthooaeg NFL-is lõppes 10:27 kaotusega San Diego Chargersile. Aastatel 1983–87 mängis sama San Diego klubi eest esimene eestlane NFL liigas. Ta on sündinud 1961. a ja mängis Chargersis Hundiga sama positsiooni (*defensive end*), olles kogu karjääri oma klubi üks põhitegijaid. 2002. a Salt Lake City olümpial oli küsitav koos isaga Eesti delegatsiooni suurimaid abimehi kohapeal. Küsitavaga sama perekonnanime leiab Eesti luuletajate hulgast. **Kes?**

Vajaduste püramiidi järgi vajavad esmalt rahuldamist füsioloogilised vajadused (toit, jook, puhkus), järgnevad turvalisus-, kuulumus-, tunnustus- ja eneseteostusvajadus, kusjuures üldjuhul ei saa inimene asuda kõrgema tasandi vajaduste rahuldamisele enne, kui on rahuldatud madalama tasandi vajadused. **Kes oli see ameerika psühholoog (1908–70), kellele kuulub see 1942. a välja töötatud käsitlus, üks tänapäeva psühholoogia nurgakive?**

- 43 Küsitava mänguasja leiutas USA mereväeinsener Richard James 1945. a laevade tarbeks erinevaid vedrusid katsetades. Kogemata laualt ühe vedru maha lükates avastas James, et vedru „kõnnib“ ise edasi. Väikse peretootmisena asutatud ettevõtte sai suure hoo sisse 1960ndatel tänu telereklaamidele. Tänapäevaks on küsitav üks enimmüüdud mänguasju maailmas. **Kuidas seda nimetatakse?**

- 44 Kuigi Londoni olümpiamänge reklaamiti boikotivabadena, teatas 3 rahvuslikku spordiföderatsiooni enne mängu, et ei saada oma sportlasi olümpiale, kuigi neil oleks selleks võimalus olnud. **Millised föderatsioonid need olid? Kõik nad esindasid ühte spordiala, seega ootame vastuseks kolme geograafilist nimetust ja ühe spordiala nime.**

- 45 Selle autoriks peetakse Satoshi Nakamotot, kes 2008. a kirjeldas süsteemi põhimõtteid. Eestis ametlikult see süsteem käivitunud pole, aga hobikorras tegeletakse, samuti kasutavad seda Hooandja ja Piraadipartei. Pildil on süsteemi logo. **Mis süsteem?**

46 Küsitavat sööri tiitliga pärjatud meest (s. 1939) peetakse enimmängitud elavaks kirjanikuks. Oma esimese näidendi kirjutas 10-aastaselt, tänaseks on tema arvel üle 70 täispika näidendi, millest meie publikule on tuntumad komöödiad „Aiapidu“, „Kallid külalised“, „Intiimsed tehingud“, „Suveunistused“, „Dublant“, „Jäagu meie vahele“ jt. Eestis on teda rohkelt lavastanud Roman Baskin. **Kes?**

47 1872. a esietendus koomiline ooper *Don Cesar de Bazan*, libreto autoriks Victor Hugo. Peategelase, vaesunud Hispaania aadlimehe nime kandvas teoses soovib kuningas abielluda kauni mustlastantsijaga, kuid takistuseks on viimase madal päritolu. Duellireegli rikkumise pärast surma mõistetud peategelane laulatatakse enne hukkamist tantsijaga, hukkamine läheb aga viltu ja peategelane põgeneb, järgneb kirev sündmuste virr-varr. 1989. a vëntas „Lenfilm“ samanimelise muusikalise mängufilmi, peaosas Mihhail Bojarski. **Küsime ooperi heliloojat.** Tegemist on viljaka autoriga, kes tavatses tööle hakata kell 4 hommikul ja jõudis oma 70 eluaastaga kirjutada 34 lavateost.

48 Eesti kultuuriloost leiame 2 sama ees- ja perekonnanimega meest (neist ühe eesnimi esineb kahes variandis). Veidi vanema mehe, kuulsa sportlase kirjeldamine muudaks küsimuse liiga lihtsaks. Teine mees, kelle loomingunäidis on pildil, elas aastatel 1909–2007, oli Ado Vabbe õpilane ja sai tuntuks eelkõige portree- ja maastikumaalidega. Ta oli kauaaegne maalikunsti professor, Eesti Kunstnike Liidu auliige aastast 2002 ja Valgetähe III klassi teenetemärgi kavaler aastast 1999, kellest räägib 2002. a valminud Rein Raamatu portreefilm ja paar aastat hilisem Mai Levini raamat. **Kes?**

49 Ta lõpetas Londonis asuva Imperial College'i füüsika-matemaatikateaduskonna ja oli 2 teadusliku töö kaasautor. Just, kui ta oli kokku panemas oma doktoritöö materjali, kasvasid muusikukarjääri ahvatlused vastupandamatuteks. Pärast 30-aastast edukat tegutsemist muusikamaailmas võttis ta vanad paberid sahtlipõhjast välja ja kaitses 2007. a doktorikraadi, teemaks tolmuosakeste liikumine Päikesesüsteemis. **Kes on see mitmel alal andekas mees**, keda tema kolleegid-astronoomid on nimetanud „kõige rohkem Newtonit meenutavaks teadlaseks“? Tema järgi on nimetatud ka asteroid nr 52665.

50 Kui mõne aja eest ühe põnevusfilmi suured postrid igale poole ilmusid, arvasin alguses, et film räägib sellest muusikust. Alles pärast režissööri nime nägemist sain oma veast aru. Ka oleks peosatäitjat olnud raske leida, sest selle mehe osa sõrmedest said tulekahjus kannatada ja olid kitarrimänguks peaaegu kasutud. Mustlasperes sündinuna õppis ta mängima varakult, teisi imiteerides ja improviseerides. Teda peetakse üheks Euroopa džässmuusika eestvedajaks ja üheks originaalseimaks džässkitarristiks. Koos viuldaja Stéphane Grappelliga mängis ta aastaid ansambelis „Quintette du Hot Club de France“. Tegi koostööd ka ameerika džässmuusikutega, nagu Dizzy Gillespie, Louis Armstrong jt. **Kes on see 1910–53 elanud muusik**, mustlasdžässi rajajaid? Ülalnimetatud kvintetti kuuletegi mängimas.

- 51 Küsitav prantsuse romaanikirjanik, filmilavastaja ja luuletaja sündis 1956. a Réunionis ning on üks tuntumaid ja tõlgitumaid tänapäeva prantsuse autoreid, kellelt eesti keeles on ilmunud 4 romaani: „Võitlusvälja laienemine“ (2005), „Elementaarosakesed“ (2008) ning 2010. a Goncourt'i auhinna pälvinud „Kaart ja territoorium“ (2013). Tema kodanikunimi on Michel Thomas, meie küsime kirjanikunime. **Kes on see kirjanik?**

- 52 Et Alo Mattiiseni heliteos „Roheline muna“ (1984) vastas küll vormilt oratooriumi nõuetele, aga Peeter Volkonski sõnad oratooriumi jaoks kuidagi ei sobinud, mõtles Mattiisen välja uue sõna groteskse oratooriumi tähistamiseks. Aasta hiljem kirjutas ta teisegi sellise žanrimääratlusega heliteose „Näärmed“. **Mis mõiste?**

- 53 1987. a valmis Tallinnfilmi ja Poola Zespoły Filmowe koostööfilm, režissööriks Marek Piestrak. Seiklusfilm, mida nimetatud ka Nõukogude Indiana Jonesiks, jutustab poola teadlase ja prantsuse kolleksionääri ekspeditsioonist leidmaks anum ainega, mis töötab valdajale võimu maailma üle. Tänapäeval naljafilmina mõjuvas linateoses lõid eestlaste poolt kaasa Tõnu Saar, Mikk Mikiver jt. Peamiselt Vietnamis filmitud teos oli välja tulles ülipopulaarne, seda vaatas NSV Liidus üle 30 miljoni kinokülastaja. **Mis film?**

- 54 Küsitav teatritükk etendus 1947. a XII üldlaulupeo lõpetuseks ja on siiani suurejoonelisim vabaõhulavastus Eestis. Juhan Sütiste 1945. a ilmunud näitemängu „Ristikoerad“ ainetel valminud muistsest vabadusvõitlusest pajatava hiigeltüki finaalis veeresid üle lauluväljaku punaarmee tankid ja marssisid sõdurite kolonnid, vanade eestlaste malevad neid kui vabastajaid tervitamas. Etendusega sama pealkirja kannab Villem Kapi ooper, sama nime on kandnud ka Eesti soomusrong ja suurtükipaat. **Nimetage ühine nimi!**

- 55 Küsitav kunstnik lõi 1608. aastal Malta ordu rüütliks, kuid saarel ei püsinud ta kaua. Maltale on jäänud tema kaks seal maalitud tööd, millest siin näitame väljavõtet Ristija Johannese pea mahavõtmisest. Tema teine maal Maltal kujutab kirjutavat Püha Hieronymust. **Kes on kunstnik?**

- 56 Selle luuletaja viies luulekogu **I N G * V E R I * T E E** ilmus 2013 kirjastuse Säutsipau väljaandel. Kogumikus on 70 autori enda luuletust ning peaaegu teist samapalju tõlkeluuletusi hiina, jaapani ja korea keelest. Neljanda kogu **Tühhja** (2010) nimiluuletus on selline:

tühhja et südamesoovid / ei ole halvasti varjatud / vaid vastupidi / nad on hästi avatud / tühhja et süda / on snoobidele maitsetu / ja tühhja et ta on / keerutajate ees kaitsetu / tühhja et talla alla / alati jäävad / alatuse ja madaluse / kaksiktornid / tühhja et süda on ainuke / loll

Luuletaja on sündinud 10.10.1973 ja tema kodanikunimi on Jaanus Valk. **Kellest on jutt?**

- 57 Selle lastenäidendi autor on briti teatri *enfant terrible* Ken Campbell. Peategelased Faz ja Twoo hakkavad igavuse peletamiseks uusi sõnu leiutama ja nende järgi tegutsema. 1988. a Noorsooteatri poolt lavastatud näidendis osales kogu Eesti teatri tipp – lavastaja Kaarel Kilvet, kunstnik Hardi Volmer, näitlejad Tõnu Oja, Andrus Vaarik, Guido Kangur jt. 25 aastat hiljem on tükk Linnateatri kavas. Andrus Vaarikust on saanud lavastaja, uued peategelased on Henrik Kalmet ja Indrek Ojari. Esietendus oli 29. novembril 2013. **Milline näidend?**

58

Pildil kujutatud monument kavandati pronksist 24 meetri kõrgusena. 1810. a läks ehitus käima, aga pronksist kuju ei valminud kunagi, 1814. a valmis ainult kipsist koopia ja järgmisel aastal pandi ehitus üldse seisma. Hiljem arutati korduvalt ehituse jätkamist, aga 1846. a kuju hoopis lammutati, sest ümberkaudsed elanikud kaebasid, et selle sees elavad rotid rüüstavad nende majapidamisi. Tänapäevani on säilinud monumendi ringikujuline alus. Monument on tuntud ühe hoone järgi, mille asukohale elevant ehitati. **Mis hoone?**

- 59 Seda raamatusarja andis aastatel 1929–40 välja Tartus 1920. a asutatud kirjastus. Kokku ilmus 139 raamatut, mis tõid ümmarguse hinna eest Eesti lugejateni maailmakirjanduse klassikuid, nagu Kipling, Gárdonyi, Lie, Hamsun, Tolstoi, Maurois jt. **Milline raamatusari?**

- 60 Veebileht bachtrack.com loeb igal aasta kokku, kui palju üht või teist heliloojat on maailmas esitatud. Elavatest enimmängitud Arvo Pärt asub 2013. a statistikas kõigi heliloojate hulgas 38. kohal. Esikolmik on tavapärane: Mozart, Beethoven, Bach. **Kes oli 2013. a 4. kohal**, seda ilmselt tänu ümmargusele tähtpäevale? Vihjeks kuulete Arvo Pärdi teost, mis on pühendatud just tema mälestusele.

Vastused

1	Hypatia	I	31	Sergio Llull	A
2	Hamad bin Khalifa al-Thani, Katari emiir	S	32	fluorplast, Polütetrafluoretüleen, Teflon™ flüoon (UK), sorefloon (Frantsusmaa), aglofloon (Itaalia), hostafloon (Saksamaa), polüfloon (Jaapan)	S
3	Thilo Sarrazin	I	33	Yotaphone	I
4	Saha kabel	S	34	Leonidas	S
5	Võidu orden	A	35	striptiisibaar	A
6	Oskar Köster	I	36	Mikaela Shiffrin	A
7	Nix (Nyx) ja Hydra	S	37	kanepiseemned	S
8	Miloslavskid	A	38	Renault	A
9	tuuleveskid	I	39	Tyler Hamilton	S
10	Percy Fawcett	S	40	minestrone	A
11	Tadas Blinda	I	41	Chuck Ehin	A
12	pugio	S	42	Abraham Maslow	S
13	Wild Bill Hickok	A	43	slinky	A
14	enesepiitsutajad	I	44	Šotimaa, Walesi ja Põhja-lirimaa	S
15	Valgevene	O	45	Bitcoin	I
16	Büsingen	I	46	Alan Ayckbourn	A
17	viiruk	S+A	47	Jules Massenet	A
18	Monaco	S	48	Voldemar Väli	I
19	jood	S	49	Brian May	S
20	Amu-Darja	S	50	Django Reinhardt	S
21	Aspen	I	51	Michel Houellbecq	I
22	Botany Bay	S	52	risotoorium	I
23	Alžeeria	A	53	Madude oru needus	A
24	Kolumatsi sündroom	I	54	Lembitu	A
25	Split	O	55	Michelangelo Merisi da Caravaggio	O
26	kangurlinnud	I	56	Kalju Kruusa	O
27	Dodekaneesid	S	57	Skangpoomijad	S
28	majavamm	S	58	Bastille (nn Bastille'i elevant)	I
29	karambool	I	59	„Looduse“ kroonine romaan	S
30	Justin Bieber	O	60	Benjamin Britten	O

Küsimused: Sven Oidjärv, Ain Kütt, Indrek Paavle, Aare Olander

Muusika:

15. <https://www.youtube.com/watch?v=BeWRJ7zclro>

30. <https://www.youtube.com/watch?v=o9tJW9MDs2M>

50. <https://www.youtube.com/watch?v=o6jwvS0mHwo>

60. <https://www.youtube.com/watch?v=82-xbhfNR2g>

